

O'QUVCHI YOSHLAR O'RTASIDA OMMAVIY SPORT TADBIRLARINI TASHKIL ETISHNING TARBIYAVIY AHAMIYATI

Yarashev K.D

p.f.n, professor, O'zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universiteti

Yadgarov D.B

Urganch davlat universiteti, Sport faoliyati kafedrası o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7229434>

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'quvchi yoshlar o'rtasida ommaviy sport tadbirlarini tashkil etishning tarbiyaviy ahamiyati o'rganilgan. Ommaviy sport tadbiri, ko'lamidan qat'i nazar, sport bayrami sifatida, yuksak madaniy va tashkiliy saviyada o'tkazilishi kerak. Ommaviy sport tadbirining muvaffaqiyati uning tashkil etilishiga bog'liq bo'lib, bizning fikrimizcha, bir necha asosiy bosqichlarga bo'linishi kerak. Sport tadbirini o'tkazish marosimining yanada tantanali bo'lishiga xizmat qilishi mumkin bo'lgan quyidagi jihatlarni ajratib ko'rsatish mumkin: musobaqaning ochilishini sportchilar va taniqli, ommabop badiiy jamoalarning ko'rgazmali chiqishlari bilan kuzatib borish va xaqozalar.

Kalit so'zlar: aholining bo'sh vaqti, davlat organlari, kasaba uyushmalar, jamoat joylar, ommaviy sport tadbiri, sog'lom turmush tarzi, sport musobaqalari, jismoniy faollik, motivatsiya.

ВОСПИТАТЕЛЬНОЕ ЗНАЧЕНИЕ ОРГАНИЗАЦИИ МАССОВЫХ СПОРТИВНЫХ МЕРОПРИЯТИЙ СРЕДИ ШКОЛЬНИКОВ

Аннотация. В данной статье изучено воспитательное значение организации массовых спортивных мероприятий среди школьников. Массовое спортивное мероприятие, независимо от его масштаба, должно быть проведено как спортивный праздник на высоком культурно-организационном уровне. Успех массового спортивного мероприятия зависит от его организации, которую, на наш взгляд, следует разделить на несколько основных этапов. Можно выделить следующие аспекты, способные сделать церемонию проведения спортивного мероприятия более торжественной: после открытия соревнований показательные выступления спортсменов и известных, популярных творческих коллективов, мероприятия.

Ключевые слова: свободное время населения, государственные органы, профсоюзы, общественные места, массовое спортивное мероприятие, здоровый образ жизни, спортивные соревнования, двигательная активность, мотивация.

THE EDUCATIONAL VALUE OF ORGANIZING MASS SPORTS EVENTS AMONG SCHOOLCHILDREN

Abstract. In this article, the educational importance of organizing mass sports events among schoolchildren is studied. A mass sports event, regardless of its scale, should be held as a sports festival at a high cultural and organizational level. The success of a mass sporting event depends on its organization, which, in our opinion, should be divided into several main stages. The following aspects can be distinguished that can make the ceremony of holding a sporting event more solemn: after the opening of the competition, demonstration performances by athletes and well-known, popular creative teams, events.

Key words: free time of the population, state bodies, trade unions, public places, mass sports event, healthy lifestyle, sports competitions, motor activity, motivation.

KIRISH

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6099-sonli "Sog'lom turmush tarzini keng tatbiq etish va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" farmonida jismoniy tarbiya va ommaviy sport bilan muntazam shug'ullanish hamda sog'lom turmush tarzi bo'yicha hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish orqali har bir fuqaroda kasallikka qarshi kuchli immun tizimi paydo bo'lishini ta'minlash, zararli odatlardan voz kechish, to'g'ri ovqatlanish tamoyillariga amal qilish, tiklash va rehabilitatsiya ishlari hamda ommaviy jismoniy faollik tadbirlarini tizimli va samarali tashkil qilish, bu borada tegishli infratuzilma va boshqa zarur shart-sharoitlarni yaratish maqsadida: har bir oila, mahalla va tuman (shahar)da, maktabgacha, umumiy o'rta, o'rta maxsus, professional va oliy ta'lim muassasalarida hamda boshqa tashkilotlarda jismoniy tarbiya va ommaviy sport bilan shug'ullanishga shart-sharoitlar yaratish; ommaviy sportni rivojlantirish bo'yicha oilalar, sinflar, mehnat jamoalari va hududlar o'rtasida sport musobaqalarini muntazam ravishda o'tkazish; Respublikada aholi o'rtasida ommaviy sportni rivojlantirish va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishda - yurish, yugurish, mini-futbol, velosport, badminton, stritbol, "Workout" (mahalla va ko'cha fitnesi) sportning ustuvor turlari etib belgilandi.

Zamonaviy sharoitda davlat organlari, turli kasaba uyushmalari, sport, madaniyat, diniy tashkilotlar tomonidan o'tkazilayotgan turli ommaviy tadbirlarda jamiyat faol ishtirok etayotganini alohida ta'kidlash lozim. Ommaviy tadbirlar, qoida tariqasida, ko'plab fuqarolar uchun ochiq bo'lib, shahar va shaharchalardagi ko'chalar, maydonlar, jamoat binolari, konsert zallari, sport va ko'ngilochar inshootlar, maxsus treklarda va boshqa jamoat joylarida o'tkaziladi.

O'quvchilarning sog'lig'ini yaxshilash amaliyotining yetakchi tushunchalaridan biriga murojaat qiladigan bo'lsak unda quyidagi jummalarda misol keltirilgan. Ommaviy sport tadbiri – sport tadbirlari tashkilotchisi tomonidan tasdiqlangan sport turlari bo'yicha sport musobaqalari qoidalari va ushbu musobaqalar to'g'risidagi nizomga muvofiq sportchilarning yutuqlarini solishtirish va g'oliblarni aniqlash maqsadida o'tkaziladigan tadbirdir.

Ta'kidlash joizki, jismoniy tarbiya muassasalaridagi tarbiyaviy va sport ishlari musobaqalarda ham tekshirilib, tajriba almashilmoqda, sportni keng targ'ib qilish yo'lga qo'yilgan. Binobarin, ommaviy sport tadbiri, ko'lamidan qat'i nazar, sport bayrami sifatida, yuksak madaniy va tashkiliy saviyada o'tkazilishi kerak.

Sport tadbirlari hissiy jihatdan insonning ruhiy holatiga ta'sir qiladi, unga emansipatsiya, salbiy energiyani chiqaradi, unga yaxshi kayfiyat bag'ishlaydi, individual qobiliyatlarini namoyon etish imkoniyatini beradi, jozibali bo'lishga bo'lgan ehtiyojni ro'yobga chiqarishga yordam beradi. muloqotga bo'lgan ehtiyoj, yoqimli dam olish, baxt hissi o'yg'anadi. Shuni ta'kidlash kerakki, sport va badiiy chiqishlar ommaviy bayramlarning ajralmas qismi sifatida zamonaviy inson uchun ajoyib san'atning nisbatan yangi janridir.

O'RGANILGANLIK DARAJASI

Jismoniy tarbiya-sog'lomlashtirish va sport ishlari, shuningdek, o'qituvchi-tashkilotchi faoliyatidagi siyosiy-ma'rifiy ishlar masalalari bo'yicha adabiy manbalar tahlili shuni ko'rsatdiki, bu masalalar bugungi kungacha yetarlicha o'rganilmagan. Yashash joyidagi maxallalarda bolalar va o'smirlar bilan tashkiliy va tarbiyaviy ishlarning birligi muammosi yaxshi ishlab chiqilmagan va uni hal qilish bo'yicha amaliy tajriba hali umumlashtirilmagan, bu esa ushbu ishni optimallashtirish va dolzarb vazifalarni hal qilishga to'sqinlik qiladi. Ommaviy jismoniy madaniyat harakati oldida turgan vazifalardan biri xisoblanadi.

Ommaviy sport tadbirining muvaffaqiyati uning tashkil etilishiga bog'liq bo'lib, bizning fikrimizcha, bir necha asosiy bosqichlarga bo'linishi kerak. Sport tadbirini o'tkazish marosimining yanada tantanali bo'lishiga xizmat qilishi mumkin bo'lgan quyidagi jihatlarni ajratib ko'rsatish mumkin: musobaqaning ochilishini sportchilar va taniqli, ommabop badiiy jamoalarning ko'rgazmali chiqishlari bilan kuzatib borish; musobaqa ishtirokchilari va faxriy mehmonlariga ko'krak nishonlari, gullar, esdalik sovg'alarini topshirish; taqdirlash marosimiga tayyorgarlikdagi pauza musiqiy asarlar ijrosi, sportchilarning, badiiy jamoalarning ko'rgazmali chiqishlari, lotereyalar o'tkazish bilan to'ldirilishi mumkin; tanlov dasturida taqdirlash marosimi uchun eng qulay vaqtni hisobga olish kerak (ishtirokchilarni ish bilan ta'minlash, tomoshabinlarning mavjudligi va boshqalar); muxlislar musobaqaning borishini hamda musobaqalarning ochilish, taqdirlash va yopilish marosimlarini qulayroq tomosha qilishlari uchun qo'shimcha jihozlar, xususan, katta ekran xarid qilish va ekran orqali ko'chalarda xam tadbirni ko'zlatishga sharoitlar yaratish.

Shu bilan birga, jismoniy tarbiya va sport sohasida aholi sog'ligini mustahkamlashga ko'maklashadigan aniq dasturlarni amaliyotga joriy etish, yoshlarni sportga keng jalb qilish va ular orasidan iqtidorli sportchilarni saralab olish, sport turlari bo'yicha yuqori natijalarni ta'minlaydigan mahoratli sportchilar bilan milliy terma jamoalarni shakllantirish va trenerlar uchun qo'shimcha shart-sharoitlar yaratish zarurati mavjud. Mamlakatda yuksak madaniyatga ega bo'lgan har tomonlama etuk hamda jismonan sog'lom insonni shakllantirish maqsadida, aholining jismoniy tarbiya va sport sohasida malaka va bilimlarini orttirishga qaratilgan ustuvor yo'nalishlarni belgilash, iqtidorli sportchilarni tanlab olish jarayoniga innovatsion shakllar va usullarni joriy etish.

TADQIQOTNING MAQSADI VA VAZIFALARI

Tadqiqotning maqsad: O'quvchi yoshlar o'rtasida ommaviy sport tadbirlarini tashkil etishning tarbiyaviy ahamiyatini o'rganish.

Tadqiqotning vazifalari: 1. Sog'lom turmush tarzi va ommaviy sportni rivojlantirish maqsadida jamoat joylarda turli sport musobaqlarni tashkil qilish va o'tkazishni yo'lga qo'yish.

2.O'qishdan so'ng tanlangan kunlarda (haftada kamida uch marta) o'quvchilarni jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari (yugurish, stritbol, futbol, badminton, voleybol, basketbol, stol tennisi, suzish va boshqalar) bilan shug'ullanishi ta'minlansin.

3.Har shanba o'quvchilar va ularning oila a'zolari o'rtasida yugurish, stritbol, futbol, badminton, voleybol, basketbol, stol tennisi, suzish va boshqa sport turlari bo'yicha ommaviy sport musobaqalari tashkil etish va musobaqalar bayramona ruhda, "shou" ko'rinishida o'tkazilishiga, g'olib va sovrindorlar munosib rag'batlantirilishiga alohida e'tibor qaratish.

4.O'quvchilarni sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash va jismoniy faolligi darajasini oshirish uchun barcha zarur sharoitlarni yaratishni (trenajyor zali, "Workout" maydonchasi, sport maydonchalari va xonalari, sport mashg'ulotlari va musobaqalari) moliyalashtirish davlat organlari va tashkilotlarining budjetdan tashqari mablag'lari hamda qonun hujjatlarida taqiqlanmagan boshqa manbalar hisobidan amalga oshirish.

5.Salamatlikni mustahkamlash jismoniy rivojlanishni yaxshilash orqali o'quvchilarning antropometrik ko'rsatkichlari yaxshilanishiga qaratilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish.

6.Qilingan ishlarni veb-saytlar, ijtimoiy tarmoqlar, ommaviy axborot vositalari (televideniye, radio, gazeta, Internet tarmog'i) orqali bu borada amalga oshirilayotgan ishlar,

shuningdek, sog'lom turmush tarziga amal qilishning ahamiyati muntazam ravishda yoritib borilishini ta'minlash.

TADQIQOTNING USLUBLARI

Respublikada oxirgi yillarda jismoniy tarbiya va sportni ommalashtirish, aholi o'rtasida sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish, imkoniyatlari cheklangan shaxslarning jismoniy reabilitatsiyasi uchun zarur shart-sharoitlar yaratish hamda mamlakatning xalqaro sport maydonlarida munosib ishtirok etishini ta'minlash borasida izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda bolalar va o'smirlar sportini rivojlantirish, seleksiya va sifatli sport zaxirasini tayyorlash tizimini rivojlantirish:

Ilg'or xalqaro tajribani hisobga olgan holda sportchilar tayyorlash metodologiyasini takomillashtirish, sport turlari bo'yicha terma jamoalar tarkibini sifatli to'ldirish uchun sport zaxirasini shakllantirish va yuqori malakali sportchilarni tayyorlash jarayoniga innovatsion loyihalarni joriy etish;

Sport musobaqalarini o'tkazish mexanizmlarini qayta ko'rib chiqish va eng qobiliyatli sportchilarni aniqlashda shaffoflikni ta'minlash, tegishli xalqaro sport federatsiyalar (uyushmalar) reglamentlariga moslashtirish;

Bolalar va o'smirlarning sport bilan muntazam shug'ullanishlarini hamda ularning faol sport faoliyatiga kirishishlarini ta'minlovchi asosiy muassasa hisoblangan bolalar va o'smirlar sport maktablari tarmog'ini kengaytirish;

Sport turlari bo'yicha respublika musobaqalarini maktab jamoalari o'rtasida o'tkazish tizimini takomillashtirish;

Aholi sonidan va qiziqishlaridan kelib chiqib bolalar va o'smirlar sport maktablari sonini oshirish;

Bolalar va o'smirlar sport maktablari va ixtisoslashtirilgan bolalar va o'smirlar olimpiya zaxiralari maktablarini tashkil etishga qo'yiladigan talablarni ishlab chiqish;

Zamonaviy sport texnologiyalarini hisobga olgan holda sport turlari bo'yicha sport maktablarining o'quv-mashg'ulot dasturlarini ishlab chiqish;

Iqtidorli sportchilarni aniqlash uchun sport turlari bo'yicha mintaqaviy, respublika saralash musobaqalari, shu jumladan sport maktablari, ta'lim muassasalari va sport klublari o'rtasida o'quv-mashg'ulot o'tkazilishini ta'minlash;

TADQIQOT NATIJALARI

Tadqiqot uch bosqichda tashqil qilindi. Tadqiqot 2021-yil oktabrdan 2022-yil oktabrgacha Urganch tumani 19-sonli umumta'lim maktabida 9-10 yoshli o'g'il bolalarda olib borildi. Birinchi bosqichda adabiyotlar o'rganib chiqildi va taxlil qilindi. Ikkinchi bosqichda o'quvchilarning jismoniy tayyorgarligi (qobiliyatlari) o'rganildi. Uchunchi bosqichda o'quvchi yoshlar o'rtasida ommaviy sport tadbirlarini tashkil etishning tarbiyaviy ahamiyatini o'rganish bolalarni qiziqishini aniqlash jismoniy tayyorgarliklarini tekshirish uchun ommaviy sport musobaqalari tashkil qilindi, tajriba guruhini o'quvchilari nazorat qilib borildi.

T/r	Testlar	Nazorat guruhi	Tajriba guruhi
1	Turgan joydan uzunlikka sakrash (sm)	123,5	125,5
2	Chalkancha yotgan xolda gavdani ko'tarib yozish 30 sek davomida (martta)	17,5	18,65

3	Turnikda tortilish (marta)	1,65	2
4	O'tirgan xolda oldinga egilish (sm)	11,15	11,35
5	Moksimon yugurish 3x10m (s)	8,9	8,7

Jadvaldan ko`rinib turibdiki, test-sinovlar ko`rsatkichlari ikkala guruhda ham deyarli bir xil uncha farqlanmaydi, tajriba guruhdagi o`quvchilarning jismoniy tayyorgarlik ko`rsatkichlari ayrim testlarda nazorat guruhdagilarga nisbatan yuqoriroq. Bu test-sinov turlari yordamida o`quvchi yoshlarning kuch, tezkorlik, egiluvchanlik kabi jismoniy sifatlarning rivojlanganlik darajasini aniqlashga yordam beradi. 9-10 yoshli bolalarning yuqorida ko`rsatilgan jismoniy sifatlarni oshirishda tavsiya qilingan mashqlarning samaradorligini tadqiqotda isbotlash va an'anaviy bajariladigan mashqlardan tashqari, tajriba guruhi uchun maxsus mashqlar to`plami ishlab chiqildi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa o`rnida shuni aytish joyizki yoqaridagilar kelib chiqib bolalarni jismoniy tayyorgarlik ko`rsatkichlarini unchalik talab darajasidamasligi aniqlandi. Aholining keng qatlamlari, jumladan maktab o`quvchilarini jismoniy tarbiya va ommaviy sport bilan shug`ullanishga keng jalb etish, o`sib kelayotgan avlodni jismonan kamol toptirishni ta`minlash uchun shart-sharoitlarni yaratish ishlari mahalliy davlat hokimiyati organlari tomonidan yetarlicha tashkil qilinmaganligi oqibatida jismoniy tarbiya va ommaviy sport bilan shug`ullanish istagini bildirgan yoshlar yetarlicha qamrab olinmayotgani va umumta`lim maktablarida ommaviy sportni rivojlantirish bo`yicha samaradorlikka erishayotgan jismoniy tarbiya o`qituvchilarini rag`batlantirish yo`lga qo`yilmaganligi sababli ularning o`z sport turi bo`yicha qo`shimcha mashg`ulotlar olib borish motivatsiyasi past darajada qolmoqda; qishloq joylarida sport aksiyalari, havaskorlik chempionatlari, konkurslar tashkil etishni yo`lga qo`yish kerak.

Bundan tashqari aholining jismoniy tayyorgarligi va salomatligi darajasini belgilovchi "Jismoniy tayyorgarlik darajasi" sport sinovlarini joriy qilish, sport sinovlarini aholining keng qatlamlari, ayniqsa, yoshlar o`rtasida musobaqa, festival tarzida tashkil etish, sportni kundalik turmush tarziga aylantirishni tavsiya qilish mumkin.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Sog'lom turmush tarzini keng tatbiq etish va ommaviy sportni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni. Toshkent sh., 2020-yil 30-oktabr, PF-6099-son.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining O'zbekiston Respublikasida Jismoniy tarbiya va sportni yanada takomillashtirish va ommalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida 2020-yil 24-yanvardagi PF-5924-son Farmoni
3. Баинов С.Ю. Инновационная система спортивного воспитания студентов: методическое пособие для преподавателей. М.: Университетская книга, 2009. 182 с.
4. Васильева О.С. Книга о новой физкультуре (оздоровительные возможности физической культуры). Ростов-на-Дону: Центры валеологии вузов России, 2001. 141 с.

5. Евсеев С.П., Шапкова Л.В. Адаптивная физическая культура: учебное пособие. М.: Советский спорт, 2000. 240 с.
6. Ивент-менеджмент в спорте. Управление спортивными мероприятиями: учебно-методическое пособие / Под ред. С. В. Алтухова. М.: Советский спорт, 2013. 208 с.